

Н.К.Галушко,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В АВТОМАТИЗОВАНЕ РОБОЧЕ МІСЦЕ ЕКОНОМІСТА

В даній статті розглядаються шляхи впровадження системи моніторингу фінансового стану в автоматизоване робоче місце економіста; вказуються основні можливості, які надасть дана системи моніторингу при впровадженні її в автоматизоване робоче місце економіста на торговельному підприємстві.

Ways of introducing a monitoring system of financial state in the automatic working place of economist are considered in this article; the author analyzes the main possibilities of a monitoring system when introducing it in the automatic working place of economist on the trade enterprise.

Керівники підприємств дуже обережно ставляться до інформаційних даних, пов'язаних з діяльністю їхнього підприємства. Досить скуппульозно і відповідально ставляться до вибору працівників, які займаються економічною діяльністю підприємства. І зазвичай вважають, що цього достатньо для запобігання кризи. Але, на жаль, практика свідчить, що підприємницька діяльність, яка постійно пов'язана з ризиком, потребує більш ретельного нагляду за здійсненням фінансової діяльності торговельного підприємства. Отже, постає питання, як забезпечити нормальне функціонування підприємства і прослідкувати його фінансовий стан. У зв'язку з цим ми вирішили спробувати впровадити систему спостереження (моніторингу) в автоматизоване робоче місце економіста.

Метою даної статті є обґрунтувати потребу системи моніторингу і визначити її необхідність впровадження в автоматизоване робоче місце економіста. Багато вчених займалися вивченням системи моніторингу фінансового стану торговельного підприємства, зокрема: С.І.Поленок, Ю.П.Ратушина, І.Й.Плікус, І.О.Бланк, В.В.Коваленко, І.В.Журавльова, А.О.Гаряга та інші, однак пропозицій щодо впровадження системи моніторингу в автоматизоване робоче місце економіста не було здійснено і запропоновано. Тому ми вважаємо, що дана тема є актуальною і потребує більш ґрунтового дослідження.

Основними завданнями даної статті є:

1. Визначення необхідності впровадження системи

моніторингу фінансового стану в автоматизоване робоче місце економіста торговельного підприємства.

2. Зазначення мети і актуальності даної теми.

3. Визначення основних етапів впровадження системи моніторингу в автоматизоване робоче місце економіста на торговельному підприємстві.

4. Визначення основних можливостей, що забезпечить керівництву торговельного підприємства впровадити систему моніторингу фінансового стану в автоматизоване робоче місце економіста.

Однак відсутність ефективного оперативного нагляду за фінансовою діяльністю торговельних підприємств призводить до того, що систему моніторингу фінансового стану доцільно розробляти і впроваджувати в автоматизоване робоче місце економіста у першу чергу на підприємствах, які опинилися у кризовому стані. Кожне підприємство буде більш захищеним за умов володіння інформацією, надання якої повинен забезпечити відділ моніторингу фінансової діяльності.

Впровадження системи моніторингу фінансового стану в «життя» для торговельного підприємства є досить важливим і необхідним. Адже саме система моніторингу забезпечить стабільне і перспективне функціонування підприємства. Метою впровадження системи моніторингу в діяльність торговельного підприємства є запобігання появі кризових явищ і процесів в його діяльності. Для досягнення цієї мети пропонуємо керівникам торговельних підприємств впроваджувати систему моніторингу фінансового стану в автоматизоване робоче місце економіста торговельного підприємства за розробленою нами методикою.

1. Перш за все необхідно створити електронний варіант форм фінансової звітності, зокрема форми №1 «Балансу» та форми №2 «Звіту про фінансові результати» (дані форми звітності ми пропонуємо динамічним зв'язком перенести в **Microsoft Excel** з пакету програм «1С – Підприємство»).

Зв'язка **Microsoft Excel** з програмою «1С – Підприємство» відбувається в режимі **DDE** зв'язку, що передбачає автоматичне оновлення даних залежно від обраного в програмі 1С періоду або залежно від змін у програмі (створення первинних документів та операцій).

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ

Зв'язок здійснюється за допомогою предметно-орієнтованої мови програмування, яка передбачає використання формул для обрахунку фінансових даних з програми «1С – Предприятие» (табл. 1).

Таблиця 1

*Основні формули зв'язку Microsoft Excel
з електронною фінансовою звітністю «1С-Предприятия»*

Формули для розрахунку	Значення формули
1. СНД(«Рах»)	Сальдо початкове дебетове по рахунку «Рах»
2. СКД(«Рах»)	Сальдо кінцеве дебетове по рахунку «Рах»
3. ДО(«Рах»)	Дебетовий оборот по рахунку «Рах»
4. КО(«Рах»)	Кредитовий оборот по рахунку «Рах»
5. СНК(«Рахунок»)	Сальдо початкове кредитове по рахунку «Рахунок»
6. СКК(«Рахунок»)	Сальдо кінцеве кредитове по рахунку «Рахунок»
7. НачПериода()	Початок періоду
8. КонПериода()	Кінець періоду

Дані в електронних формах можна постійно змінювати і з легкістю ними оперувати, що допоможе економістам швидко і легко здійснювати постійний, безперервний і точний аналіз за фінансовою діяльністю торговельного підприємства. Варто зазначити, що данні форми № 1 «Балансу» і форми № 2 «Звіту про фінансові результати» можна розглядати як за два роки (звітний рік і попередній рік, як зображено нижче), так і за три і більше років (наприклад, 2006, 2007, 2008 ... роки). Розглянемо, як це буде виглядати на моніторі комп'ютера (рис. 1).

The screenshot shows a window titled "ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ за 2005 - 2007рр." (Income Statement for 2005-2007). The window is divided into two main sections: "Баланс" (Balance Sheet) on the left and "Звіт про фінансові результати" (Income Statement) on the right. The Balance Sheet section shows data for 2005, 2006, and 2007. The Income Statement section shows data for 2006 and 2007. The data is organized into columns for different financial metrics and rows for various categories of assets, liabilities, and income/expenses.

Код	Назва	2005	2006	2007
010	Доход (виручок) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	31901,2	29549,2	45816,7
015	Податок на додану вартість	6976,5	9524,7	8842,5
020	Адміністративні витрати	0,0	0,0	0,0
025	Витрати на розвиток підприємства та на інші операційні витрати	0,0	0,0	42,7
035	Чистий дохід (виручок) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	24924,7	19624,5	43700,2
040	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3059,5	18000,3	38427,8
050	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
060	Адміністративні витрати	0,0	0,0	0,0
070	Витрати на збут	0,0	0,0	0,0
080	Витрати на збут	0,0	0,0	0,0
090	Витрати на збут	0,0	0,0	0,0
100	Фінансові результати від операційної діяльності	629,7	214,5	1143,1
110	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
120	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
130	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
140	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
150	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
160	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
170	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
180	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0
190	Витрати на придбання матеріалів	0,0	0,0	0,0

Рис. 1. Вікно заповнення фінансової звітності

2. Після введення форм балансової звітності в електронну форму необхідно зробити посилання з розрахункових таблиць на форми фінансової звітності, створити взаємозв'язок таблиць з необхідними для торговельного підприємства фінансовими показниками. Це легко зробити в програмі Microsoft Excel. В процесі розробки такої системи створюються алгоритми розрахунку окремих оціночних показників із використанням прив'язки до первинної інформаційної бази (електронної бухгалтерської звітності). Розраховані показники оформлюються у відповідні таблиці. Основними групами показників, які використовуються для системи моніторингу фінансового стану торговельного підприємства, є: показники платоспроможності (ліквідності), фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності торговельного підприємства. Нижче зобразимо таблиці, які несуть у собі відповідну інформацію (рис. 2, 3, 4, 5 відповідно).

Аналіз ліквідності балансу ТОВ "Олібі-Рошен"										
Активи	2005	2006	2007	Пасиви	2005	2006	2007	Платіжельні надлишок (+) або дефіцит (-)		
	2	3	4		6	7	8	9=2-6	10=3-7	11=4-8
1. Найбільш ліквідні активи (Л1 = ряд 230 ф.1 + ряд 230 ф.1 + ряд 240 ф.1.)	=Фін.звіт\С65	=Фін.звіт\D69	=Фін.звіт\J69	1. Найбільш термінові зобов'язання (Л1 = ряд 530 ф.1.)	=Фін.звіт\С10	=Фін.звіт\D10	=Фін.звіт\J10	=С51-С51	=D51-H51	=E51-51
2. Швидко реалізуємі активи (Л2 = ряд 130 ф.1 + ряд 140 ф.1 + ряд 150 ф.1 + ряд 160 ф.1 + ряд 170 ф.1 + + ряд 180 ф.1 + ряд 190 ф.1 + ряд 200 ф.1 + ряд 210 ф.1.)	=Фін.звіт\С56	=Фін.звіт\D56	=Фін.звіт\J56	2. Короткострокові пасиви (Л2 = ЛВП - ряд 530 ф.1 + ЛП + ЛП = = ряд 620 ф.1 - ряд 530 ф.1 + ряд 400 ф.1 + ряд 630 ф.1 = = ряд 640 ф.1 - ряд 380 ф.1 - ряд 480 ф.1 - ряд 530 ф.1 = = Б-ЛП - ЛП - ряд 530 ф.1.)	=Фін.звіт\С11	=Фін.звіт\D11	=Фін.звіт\J11	=С52-С52	=D52-H52	=E52-52
3. Повільно реалізуємі активи (Л3 = ряд 100 ф.1 + ряд 110 ф.1 + ряд 120 ф.1 + ряд 230 ф.1 + ряд 270 ф.1.)	=Фін.звіт\С35	=Фін.звіт\D35	=Фін.звіт\J35	3. Довгострокові пасиви (Л3 = ЛП + ЛП + ЛП = ряд 400 ф.1 + ряд 490 ф.1 + ряд 630 ф.1.)	=Фін.звіт\С98	=Фін.звіт\D98	=Фін.звіт\J98	=С53-С53	=D53-H53	=E53-53
4. Важко реалізуємі активи (Л4 = (А - ряд 680 ф.1.)	=Фін.звіт\С30	=Фін.звіт\D30	=Фін.звіт\J30	4. Пасиви (свої) (Л4 = ЛП = ряд 380 ф.1.)	=Фін.звіт\С67	=Фін.звіт\D67	=Фін.звіт\J67	=С54-С54	=D54-H54	=E54-54
Витяг:	=Фін.звіт\С76	=Фін.звіт\D76	=Фін.звіт\J76	Баланс	=Фін.звіт\С11	=Фін.звіт\D11	=Фін.звіт\J11	=С55-С55	=D55-H55	=E55-55
Розрахунок коефіцієнтів ліквідності ТОВ "Олібі-Рошен"										
Показник	2005	2006	2007	Відношення			Норма			
				2005-2006	2006-2007	2005-2007				
Коефіцієнт ліквідності (поточної) ліквідності (Л) = (Л1 + Л2 + Л3) / (Л1 + Л2)	= (C51+C52+C3) / (D51+D52+D3)	= (E51+E52+E3) / (E51+E52+E3)	= D64-D64	= E64-E64	= E64-E64	від 1 до 2				
Коефіцієнт ліквідності (поточної) ліквідності (Л1 + 0,5Л2 + 0,3Л3) / (Л1 + 0,5Л2 + 0,3Л3)	= (C51+0,5*C52) / (D51+0,5*D52)	= (E51+0,5*E52) / (E51+0,5*E52)	= D65-D65	= E65-E65	= E65-E65	від 1 до 2				
Коефіцієнт платоспроможності (термінові) ліквідності = (Л1 + Л2) / (Л1 + Л2)	= (C51+C52) / (D51+D52)	= (E51+E52) / (E51+E52)	= D66-D66	= E66-E66	= E66-E66	1,5 від 0,7 до 0,8				
Коефіцієнт абсолютної ліквідності = Л1 / (Л1 + Л2)	= C51 / (C51+C3)	= D51 / (D51+D3)	= E51 / (E51+E3)	= D67-D67	= E67-E67	від 0,2 до 0,35				

Рис. 2. Екранна форма розрахункових таблиць показників платоспроможності

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ

Динаміка коефіцієнтів капіталізації ТОВ "Олбі-Рошен"							
Показники	Рік показує			Відхилення			Характеристика показника
	2005	2006	2007	2005-2006	2006-2007	2005-2007	
1 Коефіцієнт фінансової автономії = Власний капітал (ІІ) / Висота балансу (Б) = ряд. 380 ф.1 / ряд. 640 ф.1	0,006	0,072	0,140	0,036	0,071	0,107	Зростає частку власних коштів у загальній сумі коштів, відповідно у його динаміці критичне значення 0,5
2 Коефіцієнт фінансової залученості = Висота балансу (Б) / Власний капітал (ІІ) = ряд. 640 ф.1 / ряд. 380 ф.1	27,68	13,91	6,98	-13,77	-6,923	-20,700	Критичне значення коефіцієнта фінансової залученості — 2
3 Коефіцієнт фінансового ризику = Завучені кошти / Власний капітал = (ІІІ + ІІІІ + ІVІ + VІ) / ІІ	26,68	12,91	5,98	-13,77	-6,923	-20,700	показує, скільки одиниць завучених коштів приходить на кошту однієї одиниці власних, оптимальне значення 0,5
4 Коефіцієнт маневрності власного капіталу = Висота оборотних коштів / Власний капітал	-1,71	-1,05	-0,67	0,67	0,973	1,645	показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті

Сводна таблиця показників за типами фінансової стійкості				
Показники	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійкості стан	Кризовий стан
+Ф.в.к.™ К.в.к. - З	Ф.в.к.™ 0	Ф.в.к.™ 0	Ф.в.к.™ 0	Ф.в.к.™ 0
+Ф.д.п.™ К.д.п. - З	Ф.д.п.™ 0	Ф.д.п.™ 0	Ф.д.п.™ 0	Ф.д.п.™ 0
+Ф.о.™ К.о. - З	Ф.о.™ 0	Ф.о.™ 0	Ф.о.™ 0	Ф.о.™ 0

Класифікація типу фінансової стійкості ТОВ "Олбі-Рошен"					
Показники	Рік показує			Відхилення	
	2005	2006	2007	2005-2006	2006-2007
Загальна залучена капітал (З)	1739,60	1474,10	2242,70	-265,50	768,60
Наличність власних оборотних коштів (К.в.к.)	-298,00	-496,20	-78,10	-198,20	418,10
Величина фінансової залученості (К.д.п.)	-298,00	-496,20	-78,10	-198,20	418,10
Загальна залучена джерел (К.о.)	1075,90	1100,20	1837,30	24,30	737,60
Ф.в.к.™ К.в.к. - З	-2037,60	-1970,30	-2320,80	67,30	-350,50
Ф.д.п.™ К.д.п. - З	-2037,60	-1970,30	-2320,80	67,30	-350,50
Ф.о.™ К.о. - З	-663,70	-373,90	-404,90	289,80	-31,00
Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості Z = [(+Ф.в.к.)Z(+Ф.д.п.)Z(+Ф.о.)]	(0,0,0)	(0,0,0)	(0,0,0)		
	Кризовий стан				

Рис. 3. Екранна форма розрахункових таблиць показників фінансової стійкості

Динаміка показників ділової активності ТОВ "Олбі-Рошен"								
за 2005-2007 роки								
Коефіцієнт	Формула для розрахунку	2005	2006	2007	Відхилення			Рекомендована тенденція зміни
					2005-2006	2006-2007	2005-2007	
Коефіцієнт оборотності активів (ресурсовіддача)	$\Phi 2 p 035$	3,44	6,12	6,16	2,68	0,04	2,72	збільшення
Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості	$\Phi 2 p 036$	2,79	13,85	13,46	6,06	-0,4	5,67	збільшення
Період обороту дебіторської заборгованості в об. д.з.	$\frac{360}{\Phi 2 p 036}$	46,2	25,99	26,75	-20,22	0,76	-19,46	зменшення
Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості	$\Phi 2 p 040$	4,75	8,19	8,83	3,44	0,65	4,09	збільшення
Період обороту кредиторської заборгованості в об. к.з.	$\frac{360}{\Phi 2 p 040}$	75,86	43,97	40,75	-31,9	-3,21	-35,11	зменшення
Коефіцієнт оборотності запасів	$\Phi 1 p 100 \dots 140$	11,2	19,33	20,67	8,13	1,34	9,46	збільшення
Період обороту запасів (днів) в об. з.	$\frac{360}{\Phi 1 p 100 \dots 140}$	32,14	18,62	17,42	-13,51	-1,21	-14,72	зменшення
Період операційного циклу	$T_{\text{оп}} = t_{\text{об.з.}} + t_{\text{об.к.}}$	78,34	44,61	44,17	-33,73	-0,44	-34,17	зменшення
Період обороту оборотного капіталу	$T_{\text{об.к.}} = T_{\text{об.з.}} + t_{\text{об.к.}}$	2,48	0,64	3,41	-1,83	2,77	0,94	зменшення

Рис. 4. Екранна форма розрахункових таблиць показників ділової активності

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ

The screenshot shows a Microsoft Excel spreadsheet titled "Аналіз рентабельності підприємства 'Олбі-Рошен'". The table contains the following data:

Коефіцієнт	Формула для розрахунку	Відхилення						Рекомендоване значення, тенденції зміни
		2005 (%)	2006 (%)	2007 (%)	2005-2006	2006-2007	2005-2007	
Рентабельність сукупного капіталу	$\frac{\Phi 2 p 170}{\Phi 1 p 640}$	6,69	6,62	11,36	5,93	4,74	10,69	> 0 збільшення
Рентабельність власного капіталу	$\frac{\Phi 2 p 220}{\Phi 1 p 390}$	-0,55	92,6	79,05	93,15	-16,55	79,6	> 0 збільшення
Валова рентабельність продаж	$\frac{\Phi 2 p 050}{\Phi 2 p 035}$	3,27	10,98	12,28	2,71	1,3	4,01	> 0 збільшення
Операційна рентабельність продаж	$\frac{\Phi 2 p 100}{\Phi 2 p 035}$	1,09	1,92	2,61	0,83	0,69	1,52	> 0 збільшення
Чиста рентабельність продаж	$\frac{\Phi 2 p 220}{\Phi 2 p 035}$	0	0,96	1,41	0,86	0,55	1,41	> 0 збільшення

Рис. 5. Екранна форма розрахункових таблиць показників рентабельності

Слід зауважити, що при зміні значень у фінансовій звітності (рис. 1) табличні дані в усіх інших таблицях змінюються автоматично згідно із відповідними формулами розрахунків цих показників. Економісту лише залишиться проаналізувати підраховані комп'ютером показники. Ми вважаємо, що така система дуже спрощує роботу аналітиків торговельного підприємства і повинна в майбутньому застосовуватися на кожному торговельному підприємстві.

3. Провівши розрахунки фінансових показників, необхідно їх згрупувати у спільну таблицю для проведення моніторингу фінансового стану торговельного підприємства. Дана таблиця повинна містити перелік показників, якими торговельне підприємство справді зможе управляти, зокрема, показники аналіз і прогнозування яких дійсно має значення для торговельного підприємства. Варто зазначити, що фінансові показники вносяться за звітний і попередній періоди (можливо за три і більше періоди), у таблиці також розраховується їх абсолютне відхилення, на основі суми яких у подальшому будуть прогнозуватися необхідні для торговельного підприємства фінансові показники (рис. 6).

Після натиснення кнопки «виконати» відбувається зміна значень у комірках показників рентабельності, тобто звітні показники змінюються на планові, таким чином відбувається планування показників рентабельності на майбутній рік. Слід зауважити, що таке планування можна використовувати і для решти фінансових показників, які керівництво торговельного підприємства визначить доречним і необхідним. Варто зазначити, що для більш зручного представлення динаміки показників фінансового стану торговельного підприємства можна використовувати графіки і діаграми, які можна зобразити за допомогою програми **Microsoft Excel** (рис. 8).

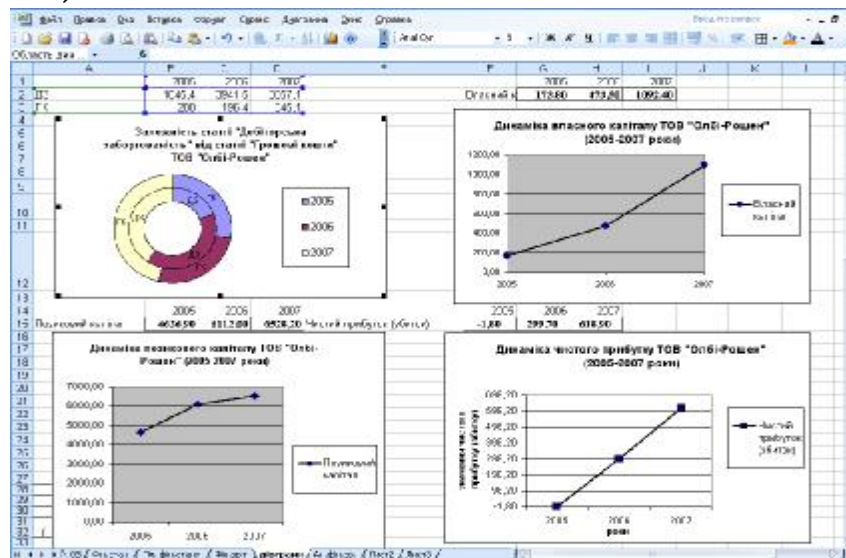

Рис. 8. Вікно графіків і діаграм у програмі Microsoft Excel

Зображення у вигляді, схем, діаграм, графіків і рисунків краще сприймаються, запам'ятовуються і завжди привертають увагу. Також з метою привернення уваги саме на фінансові показники, які не відповідають нормативним значенням, пропонуємо використовувати яскраві кольори, які виділятимуть ті комірки в таблиці, в яких знаходяться показники, що відмінні від норми. Таке нововведення можна побачити на рис. 3 і 5.

Отже, враховуючи той факт, що глибокий фінансовий аналіз торговельного підприємства зазвичай проводиться один раз на рік, що не дозволяє зробити обґрунтовані висновки про причини реального фінансового стану на поточний момент, система моніторингу фінансового стану, впроваджена в автоматизоване робоче місце економіста, забезпечить

своєчасне виявлення проблеми і створить умови для визначення завдань у сфері управління фінансовим станом підприємства. Регулярний нагляд за характером зміни надасть можливість визначити слабкі і сильні сторони в діяльності торговельного підприємства, що необхідно для розробки його стратегії на короткострокову та довгострокову перспективу, і збільшить якісний рівень управління торговельним підприємством.

Список використаних джерел:

1. Боброва А. Информационные технологии. Создание системы финансового мониторинга // Проблемы теории и практики. – 2006. – №3. – С.36-45.
2. Гаряга Л.О. Місце моніторингу у банківській діяльності // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5 (71). – С.153-161.
3. Журавльова І.В. Теоретичні засади стратегічного моніторингу формування інтелектуального капіталу підприємства // Проблеми науки. – 2007. – №7. – С.33-38.
4. Коваленко В.В. Методичні підходи до діагностики і моніторингу фінансової стійкості банківської системи // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №11 (65). – С.193-199.
5. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. – 2003. – №4. – С.35 – 44.
6. Поленок С.І., Ратушин Ю.П. Методологические принципы развертывания системы экономического мониторинга в сети информационно-маркетинговых центров // Финансовые риски. – 2005. – №4 (41). – С.69-73.
7. Бланк І.О. Управління торговельним підприємством: Підручник. – М.: Тандем, 1998. – 416 с.
8. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д. Фінансовий менеджмент: Підручник. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.